Μια διαφορετική ματιά στο πολυτονικό μέσα από προσωπική αφήγησι (Χρυσοστόμου Παπασπύρου, Χημικός Παν/μίου Αθηνών, Εκπαιδευτικός στο Ειδικό Λύκειο Κωφών & Βαρηκόων Αγίας Παρασκευής)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 18 Ιανουαρίου, 2008

(Για τεχνικούς λόγους το κείμενο δημοσιεύεται στην μονοτονική γραφή. Όσοι επιθυμούν το παρόν κείμενο σε πολυτονική γραφή ας το 'κατεβάσουν' πατώντας εδώ: **ΠΟΛΥΤΟΝΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ PDF**)

Στην πρόσφατη αντιπαράθεσι που έχει αναζωπυρωθή ανάμεσα σε υποστηρικτές του πολυτονικού και υποστηρικτές του μονοτονικού διακρίνω μία εναγώνια απελπισία. Το κλίμα μοιάζει νά 'χει πολωθή, και τα διάφορα επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα μοιάζουν να επαναλαμβάνωνται σαν ηχώ. Ισως και λίγη δόσι αμηχανίας, λες και δείχνει να χρωματίζη την πόλωσι με μία νότα μελαγχολίας. Μόνο άσπρο ή μαύρο; Μόνο ναι ή μόνον όχι στους τόνους και τα πνεύματα; Δεν θα το έθετα έτσι. Μπορούμε να ζωγραφίσουμε ένα τοπίο μέσα από μία απειρία προοπτικών, μπορούμε να λύσουμε ένα πρόβλημα μέσα από μία ποικιλία διαφορετικών προσεγγίσεων. Υπάρχουν και διαφορετικές ματιές. Οι προσωπικές αφηγήσεις είναι ανεκτίμητες, διότι αποκαλύπτουν διαφορετικές ματιές σε αντίστοιχες, διαφορετικές όψεις ενός θέματος. Οι προσωπικές αφηγήσεις δεν επιχειρούν ν' αποδείξουν, απλά να δείξουν. Να δείξουν κάτι πέρα από τα αυτονόητα, πέρα από τα δεδομένα.
Είμαι χημικός και γλωσσολόγος, ανήκοος από τα τρία μου χρόνια, εκπαιδεύω ανήκοους και βαρήκοους μαθητές εδώ και πάνω από είκοσι χρόνια, και γράφω αυτή την αφήγησι στο πολυτονικό. Γιατί την γράφω; Όχι για να παρουσιάσω μία πραγματεία για το πολυτονικό. Ούτε για να προβάλω επιχειρήματα για τους τόνους και τα πνεύματα, προσπαθώντας να τα τεκμηριώσω με διάφορες γλωσσολογικές θέσεις. Δεν είναι εδώ ο κατάλληλος χώρος. Γράφω αυτή την αφήγησι έτσι αυθόρμητα, για να επικοινωνήσω ανθρώπινα με τους αναγνώστες, να μοιραστώ μαζί με άλλους ανθρώπους μία διαφορετική, προσωπική ματιά στο τι μπορεί να σημαίνη το πολυτονικό σε κάποιες ιδιαίτερες περιστάσεις, που κατά κανένα τρόπο δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν αυτονόητες, δεδομένες ή αντιπροσωπευτικές.

Δεν θυμάμαι τον ήχο. Δεν θυμάμαι τι είναι ν' ακούς, ν' αφουγκράζεσαι, να

τραγουδάς. Τί μπορεί να θυμάται κανείς από κάτι που έπαψε να υπάρχη μόλις σε ηλικία τριών χρονών, από κάτι που χάνεται βαθιά πίσω στον χρόνο; Η λήθη σκέπασε τις φωνές που άκουγα, την δικιά μου φωνή, το τραγούδι, την μουσική. Αλλά δεν σκέπασε την γλώσσα. Με πείσμα κι ορμή η άγουρη ακόμα γλώσσα ενός μικρού παιδιού τριών χρονών διαπέρασε το απειλητικό μαγνάδι της λήθης και μετουσιώθηκε στην γραφή, όπου συνέχισε την εξελικτική της πορεία. Οι φθόγγοι έγιναν γράμματα, το αφτί έγινε μάτι, η φωνή έγινε μολύβι και χαρτί. Και η γλωσσική μελωδία, εκείνο το απαράμιλλο και σαγηνευτικό τραγούδι που η ελληνική γλώσσα έβγαζε απ' την ψυχή της, μεταλαμπαδεύτηκε στους τόνους και στα πνεύματα.
Θυμάμαι εκείνη την εποχή πολύ έντονα. Καθώς ορμούσα να εξερευνήσω τον κόσμο της γραπτής ελληνικής μέσα από τον κατακλυσμό των βιβλίων, καθώς άπλωνα διαρκώς και νέους μικρούς γλωσσικούς κόσμους πάνω στο χαρτί, οι τόνοι και τα πνεύματα ασκούσαν πάνω μου μία ακαταμάχητη, συναρπαστική και αποφασιστική έλξι. Όχι μόνο με βοηθούσαν να οργανώνω σταδιακά την αναγνωστική και την γραπτή λειτουργία, να αναπτύσσω μία συγκροτημένη αυτοπειθαρχία κάθε φορά που διάβαζα και έγραφα, να οξύνω και να διευρύνω διαρκώς και περισσότερο την οπτική μου αντίληψι, αλλά και με καθιστούσαν ικανό να βγάζω νόημα, ιδιαίτερα κατά την ανάγνωσι, πολλές φορές κιόλας προτού το μάτι μου σαρώση τα γράμματα. Κι ακόμα, οι τόνοι και τα πνεύματα με βοηθούσαν να ταξιδεύω πίσω στον χρόνο, να εξερευνώ την ετυμολογία πολλών αγνώστων λέξεων της ελληνικής που συναντούσα και να βγάζω νόημα από κείνες. Δεν μπορούσα, όμως, τότε να το εξηγήσω. Το βίωνα, το ένοιωθα, αλλά δεν είχα τότε ακόμα τις γνώσεις για να το κατανοήσω. Εκείνη η βιωματική εμπειρία, την οποία φρόντιζα με επιμέλεια να καλλιεργώ, μου έδειχνε ότι οι τόνοι και τα πνεύματα είχαν μία πολύ μεγάλη αξία στην γραπτή αναπαράστασι της ελληνικής. Ηταν σαν να μπορούσα να «βλέπω» τον ήχο, την μουσικότητα, το τραγούδι των λέξεων, να «βλέπω» ένα συναρπαστικό ρυθμικό ανεβοκατέβασμα που είχε, ωστόσο, μέσα του κι ένα τεράστιο νοηματοδοτικό περιεχόμενο.
Μεγάλωσα και μεστώθηκα με το πολυτονικό. Ο κόσμος μου ήταν ο κόσμος της γραπτής γλώσσας. Ενας κόσμος απροσμέτρητα συναρπαστικός, γιομάτος σχήμα, μορφή, χρώμα, μία φαντασμαγορία γνώσεων συνυφασμένων μ' ένα καλειδοσκόπιο οπτικών γλωσσικών μορφών. Και το πολυτονικό έμοιαζε για μένα νά ‘ναι το υφάδι της γλώσσας μου, ενώ τα γράμματα ήταν το στημόνι. Εγινα ένα μαζί του. Από κεκτημένη ταχύτητα είχα συνηθίσει ήδη να προβάλλω την γλώσσα παντού σ' ό,τι μάθαινα, όπως έγινε και στην χημεία που σπούδασα αργότερα. Η χημεία, ήταν για μένα η πολύχρωμη γραμματική της γλώσσας των υλικών μορφών, με το στημόνι και το υφάδι της.
Όταν έγινα είκοσι δύο χρονών, τελειώνοντας τις σπουδές μου στην χημεία, ήλθα αντιμέτωπος με μίαν είδησι που με γέμισε αμηχανία, απορία, στενοχώρια. Το πολυτονικό είχε καταργηθή και αντικατασταθή νομοθετικά από το μονοτονικό. Δεν είχα πάρει χαμπάρι του τι είχε στο μεταξύ μεσολαβήσει. Οπου κι αν ρώτησα, όπου κι αν έψαξα, πάντα ορθωνόταν μπροστά μου, σαν ηχώ, η ίδια άκαμπτη και στερεότυπη δικαιολογία, που έμοιαζε να μην σηκώνη και πολλές αντιρρήσεις: «Τί να τα κάμης

πια τα πνεύματα και τους τόνους; Είναι άχρηστα στολίδια. Χωρίς αυτά, όλοι μας θα γράφουμε πιο εύκολα, πιο γρήγορα, πιο σωστά. Εχουμε πολύ σημαντικότερα πράματα να μάθουμε, για να σπαταλάμε τον πολύτιμο χρόνο μας σ’ αυτές τις άχρηστες διακοσμήσεις». Ταράχτηκα. Συνειδητοποίησα ξαφνικά ότι ζούσα σ' ένα γλωσσικό κόσμο που δεν είχε και πολλά κοινά με τον γλωσσικό κόσμο των ευηκόων. Σκέφτηκα ότι, αφού οι άλλοι άκουγαν και μιλούσαν άμεσα και αβίαστα την προφορική ελληνική, προφανώς η ζωντανή ακρόασι και ομιλία θα είχαν πιο μεγάλη σημασία και αξία για κείνους, παρά η γραπτή ελληνική. Δεν μπορούσα τότε να ερμηνεύσω αλλιώς την δικαιολογία αυτή. Ηταν φανερό ότι με την καθιέρωσι του μονοτονικού είχε γίνει προσπάθεια να προσαρμοσθή η γραπτή αναπαράστασι της ελληνικής πιο κοντά στην πρωτογενή, ηχητική της μορφή. «Να γράφουμε όπως μιλάμε, τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο», αυτή ήταν η μόνιμη επωδός που συνόδευε τότε εκείνη την ορθογραφική μεταρρύθμισι από το πολυτονικό στο μονοτονικό.
Ηταν, όμως, πράγματι έτσι;
Σκέφτηκα να δοκιμάσω στον εαυτό μου την μονοτονική μεταρρύθμισι. Σάμπως να είχα άλλην επιλογή; Βάλθηκα να μελετήσω την επίδρασι που θα είχε στην αντίληψι και στην διανόησί μου ο ελληνικός γραπτός λόγος, ο ανεκτίμητος θησαυρός μου, απογυμνωμένος από τους τόνους και τα πνεύματα. «Που ξέρεις», είπα στον εαυτό μου, «μπορεί οι άλλοι νά ‘χουν δίκιο. Αφού εκείνοι ακούνε, ενώ εσύ όχι, κάτι παραπάνω θα ξέρουν για να καθιερώσουν το μονοτονικό». Εκείνη την εποχή συνεργαζόμουν και με εκδότες, μεταφράζοντας διάφορα λογοτεχνικά έργα από τα αγγλικά και τα γερμανικά, οπότε ούτως ή άλλως ήμουν αναγκασμένος να γράφω στο μονοτονικό, διότι κανένας εκδότης από κείνους που ήξερα δεν δεχόταν πλέον κείμενα στο πολυτονικό. Συνήθισα, λοιπόν, σχετικά γρήγορα να γράφω στο μονοτονικό. Τα αποτελέσματα της δοκιμής, όπως τα θυμάμαι, ήταν για μένα μία αφορμή έντονου γλωσσικού προβληματισμού και βαθιάς ανησυχίας για το γλωσσικό μου μέλλον. Ναι μεν, σε αρχική φάσι διαπίστωσα ότι έγραφα αισθητά πιο γρήγορα στο μονοτονικό, διότι το χέρι μου έκανε πολύ λιγότερες κινήσεις για να αποδώση την οπτική εικόνα των λέξεων. Όμως, με τον καιρό, έβλεπα ότι αυτή η αύξησι της ταχύτητας είχε και μία σκοτεινή πλευρά. Αρχισα να κάνω βαθμιαία και πιο συχνά μορφολογικά και συντακτικά λάθη, τα οποία διαπίστωνα κάθε φορά που πήγαινα πίσω στο κείμενο να το ξαναδώ, να το επεξεργαστώ, να το εμπλουτίσω. Συγχύστηκα. Με το πολυτονικό δεν έκανα ποτέ τέτοια λάθη. Αναρωτήθηκα, τι άραγε μπορεί να έφταιγε. Ενοιωθα μέσα μου μία περίεργη δυσφορία, μία δυσανεξία που με αναστάτωνε. Δεν μπορούσα, όμως, να κάνω αλλιώς. Τα κείμενα που έγραφα «έπρεπε» να είναι γραμμένα σε μονοτονικό. Αλλιώς δεν θα είχα ελπίδα για δουλειά.
Με την ανάγνωσι τα πράγματα πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο. Το μάτι μου χόρευε ασυντόνιστα καθώς σάρωνε τις τυπωμένες σελίδες. Οι λέξεις έμοιαζαν να γλιστράνε κάτω απ' το βλέμμα μου, να ξεφεύγουν από την οπτική μου αντίληψι. Ολο και συχνότερα αναγκαζόμουν να ξαναδιαβάζω τις προτάσεις, για να αποκρυπτογραφήσω το νόημά τους. Ολο και συχνότερα έπεφτα πάνω σε φράσεις με διφορούμενη σημασία, που με ανάγκαζαν να κάνω επιλογή μεταξύ διαφόρων

πιθανών νοημάτων, για να συνεχίσω αξιόπιστα την ανάγνωσι. Ενώ στο παρελθόν με το πολυτονικό μπορούσα να διαβάσω μέχρι και ογδόντα με εκατό σελίδες κανονικού βιβλίου την ώρα, το μονοτονικό συρρίκνωσε την αναγνωστική μου ταχύτητα στις τριάντα με σαράντα το πολύ σελίδες την ώρα.
Δεν μπορούσα ακόμα να εξηγήσω αυτό που μου συνέβαινε. Δεν είχα τις απαραίτητες γνώσεις, αλλά ούτε και τον χρόνο για ν' ασχοληθώ. Εκείνο που ένοιωθα πιεστικά αλλά άρρητα, ήταν ότι με το μονοτονικό είχα χάσει ένα αποτελεσματικό τιμόνι, ότι δεν ήμουν πλέον σε θέσι να κατευθυνθώ με αυτοπειθαρχία και αξιοπιστία στον πολύτιμο για μένα κόσμο του γραπτού λόγου. Αναστατώθηκα και στενοχωρήθηκα τρομερά. Ενοιωθα το στήριγμά μου να διαλύεται, να εξαφανίζεται κάτω από τα πόδια μου. Πολλοί άνθρωποι, όμως, στο κοινωνικό μου περιβάλλον έμοιαζαν μάλλον ανακουφισμένοι από αυτή την μεταρρύθμισι. Μου έλεγαν μ' ενθουσιασμό πόσο πιο εύκολα και γρήγορα έγραφαν και διάβαζαν με το μονοτονικό. Ακρα του τάφου σιωπή. Η στυγνή, παγερή σιωπή της απελπισίας, του μουγγού θρήνου. Η ανυπόφορη ανατριχίλα της απόλυτης ανημποριάς.
Τί μπορούσα να πω; Τί μπορούσα ν' αντιπροβάλω; Τίποτα. Ο δικός μου γλωσσικός κόσμος ήταν ο κόσμος του γραπτού λόγου. Ο,τι είχα γίνει ως εκείνη την στιγμή, το χρωστούσα στην πολυτονική γραπτή ελληνική. Ο δικός τους γλωσσικός κόσμος ήταν ο ζωντανός προφορικός λόγος, απρόσιτος σε μένα. Η γραφή ήταν για κείνους ένα δευτερογενές υποκατάστατο. Επόμενο ήταν, σκέφτηκα, να κόβουν και να ράβουν τον γραπτό λόγο για να τον συνταιριάζουν με την ζωντανή, φυσική εκφορά της γλώσσας που άκουγαν και μιλούσαν. Έμοιαζε ευλογοφανές. Το σεβάστηκα μέσα στην σιωπή μου. Αλλά έπρεπε και να κάνω κάτι και για μένα. Για να συνεχίσω. Να μην καταρρεύσω οριστικά.
Αποφάσισα να εξασκήσω μέσα μου την δεξιότητα να θέτω το πολυτονικό ανάμεσα σε μένα και στα μονοτονικά δείγματα γραφής που διάβαζα κι έγραφα, σαν ένα είδος ηθμού, σαν ένα διαμεσολαβητικό διορθωτικό φακό. Εκπαίδευσα το μάτι μου ν' αντιλαμβάνεται την πολυτονική γραφή διαβάζοντας μονοτονική γραφή. Εξάσκησα το χέρι μου να λειτουργή πολυτονικά γράφοντας μονοτονικά. Δεν ήταν ό,τι καλύτερο, αλλά πάντως ήταν κάτι. Μου έμεινε, όμως, το παράπονο. Δεν έβλεπα πλέον την μελωδία των λέξεων, το τραγούδι της ψυχής τους, να διανθίζη τις σελίδες. Η ανάγνωσι και η γραφή έπαψαν να μου προσφέρουν εκείνη την μεγαλειώδη απόλαυσι και συγκίνησι. Σφράγισα τον πολύτιμο θησαυρό μου ζωντανό μέσα μου και απλά περίμενα να γίνη κάτι, ν' αλλάξη κάτι. Ποτέ δεν απαρνήθηκα το πολυτονικό.
Λίγα χρόνια μετά από την καθιέρωσι του μονοτονικού άρχισα να εκπαιδεύω ανήκοους και βαρήκοους μαθητές. Ηταν τότε μία κρίσιμη καμπή στην ζωή μου, η οποία μου έδωσε αποφασιστικά κίνητρα να στραφώ στην συστηματική μελέτη του γλωσσικού φαινομένου στην ολότητά του και να σπουδάσω γλωσσολογία. Ηταν πλέον σαφές για μένα ότι οι ανήκοοι επικοινωνούν αβίαστα και φυσικά με τις κινηματικές γλώσσες, όπως οι ευήκοοι επικοινωνούν μεταξύ τους προφορικά. Η διαφορά ήταν ότι οι κινηματικές γλώσσες δεν διέθεταν γραπτούς κώδικες. Είχα την κινηματική μου γλώσσα.

Η ενασχόλησί μου με την γλωσσολογία διεύρυνε απροσμέτρητα τον γλωσσικό μου κόσμο. Επιτέλους μπορούσα να δώσω αξιόπιστες απαντήσεις. Επιτέλους μπορούσα να ερμηνεύσω όλα εκείνα τα θαυμαστά και συναρπαστικά ερωτήματα, να χαρτογραφήσω την πορεία μου μέσα από τον θησαυρό της γραπτής γλώσσας, να κατανοήσω τι σήμαινε για μένα η σχέσι μου με τον γραπτό λόγο. Εγινα πάλι ένα μικρό παιδί που ανακάλυπτε κι εξερευνούσε πρωτόγνωρους κόσμους, ερμηνεύοντάς τους κιόλας.
Μέσα σ' όλα εκείνα που έμαθα από την γλωσσολογία ήταν και η αποφασιστική συμβολή της προσωδίας μίας φυσικής γλώσσας στην αποτελεσματική μεταβίβασι του νοήματος. Ολες οι γλώσσες, κινηματικές και ομιλούμενες, διαθέτουν κάποια προσωδιακά στοιχεία, άλλα κοινά κι άλλα ιδιαίτερα. Αυτά τα προσωδιακά στοιχεία δείχνουν να κατευθύνουν την ζωντανή εκφορά του λόγου, αλλά οι αιτίες γι' αυτό παραμένουν ακόμα άγνωστες. Πάντως, όταν μία φυσική γλώσσα αποκτά γραπτό κώδικα, καταβάλλεται προσπάθεια για την αναπαράστασι όχι μόνο φθόγγων, αλλά και της προσωδίας, όποια μορφή και αν έχη αυτή. Κάποια συστήματα γραφής το κατορθώνουν, κάποια άλλα όχι.
Αυτή η διαπίστωσι με βοήθησε να κατανοήσω την μαγευτική έλξι που ασκούσαν πάνω μου οι τόνοι και τα πνεύματα, τότε που μάθαινα ανάγνωσι και γραφή. Το πολυτονικό ήταν προφανώς το οπτικό αποτύπωμα μίας προσωδίας της ελληνικής γλώσσας, άγνωστης κι απροσπέλαστης σε μένα, διότι δεν μπορούσα να την ακούσω. Κατανόησα, λοιπόν, ότι εκείνο που είχα τόσο ισχυρά οικειοποιηθή σε σχέσι με τους τόνους και τα πνεύματα δεν ήταν τίποτ' άλλο παρά μία οπτική προσωδία, η οποία με την σειρά της κατεύθυνε πειθαρχημένα και παστρικά την πρόσληψι και την έκφρασι γραπτών κειμένων. Τολμώ μάλιστα να ομολογήσω ότι απ' όλα τα σημάδια του πολυτονικού η δασεία και η περισπωμένη είχαν τότε για μένα το μεγαλύτερο προσωδιακό δυναμικό. Διόλου περίεργο που η προσωδία αυτή μου μεταβίβαζε κιόλας κάποιες φορές το νόημα, προτού το μάτι μου σαρώση τα γράμματα καθ’ εαυτά. Αυτό εξηγούσε και τις αρχικές δυσκολίες που αντιμετώπισα μεταγενέστερα στην χρήσι του μονοτονικού.
Δεν γνωρίζω, και κατά πάσα πιθανότητα δεν θα γνωρίσω ποτέ, τι είδους προσωδιακά στοιχεία έχουν απομείνει σήμερα στην φυσική, ζωντανή ελληνική. Είναι πιθανό να έχω οικειοποιηθή κάποια προγενέστερη μορφή προσωδίας, την οποία μόνο γραπτά μπορώ να αντιληφθώ και να εκφράσω. Εχω, πάντως, την υποψία ότι τουλάχιστον σε κάποιες διαλεκτολογικές ποικιλίες της ελληνικής διατηρείται ακόμα η αρχέγονη προσωδία, που εκφράζεται στην δάσυνσι, στην μακρότητα και στην βραχύτητα των φωνηέντων.
Επειδή το μονοτονικό είναι δια νόμου επιβεβλημένο στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, ήμουν υποχρεωμένος να το τηρώ, και το τηρώ μέχρι σήμερα, στο καθημερινό διδακτικό μου έργο. Παρέμενε, ωστόσο, διάχυτη η απορία μου για την σκοπιμότητα του μονοτονικού. Αν, διερωτόμουν, οι ευήκοοι όντως διαβάζουν και γράφουν ευκολότερα και γρηγορότερα με το μονοτονικό, επειδή είναι ούτως ή άλλως σε θέσι να κάνουν αυτόματη μετακωδίκευσι ανάμεσα στην πρωτογενή ακουστική και στην

δευτερογενή οπτική εικόνα των λέξεων, τότε έχει καλώς. Αν, όμως, δεν είναι έτσι; Μήπως αυτό δεν ισχύη συλλήβδην για όλους τους ευήκοους; Αν κάποιοι, ευήκοοι ή όχι, έχουν ανάγκη το πολυτονικό για διάφορους λόγους; Πώς μπορούμε να το ξέρουμε; Ολα αυτά μέσα μου περίμεναν ακόμα μίαν απάντησι.
Και η απάντησι ήλθε πριν από ένα χρόνο, εντελώς τυχαία. Επεσε στα χέρια μου ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον σύγγραμμα με τον χαρακτηριστικό τίτλο: «Η εκδίκησι των τόνων» (Ι. Τσέγκου, Θ. Παπαδάκη και Δ. Βεκιάρη, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 2005), το οποίο πραγματεύεται μία συγκριτική εμπειρική έρευνα μέσα από την προοπτική της ψυχολογίας της γλώσσας, που αποσκοπούσε στην επισήμανσι ενδεχομένων διαφοροποιήσεων στις ψυχογλωσσικές δεξιότητες συνεπεία της παρουσίας ή της απουσίας πολυτονικού. Στην έρευνα αυτή μελετήθηκαν οι αντιληπτικές και οι γνωσιακές δεξιότητες παιδιών κατανεμημένων σε δύο ομάδες. Στην μία ομάδα περιλαμβάνονταν παιδιά που ακολουθούσαν την καθιερωμένη σχολική πορεία δια του μονοτονικού. Στην άλλη ομάδα περιλαμβάνονταν παιδιά τα οποία είχαν επί πλέον συστηματική επαφή με το πολυτονικό μέσω διδασκαλίας αρχαίων ελληνικών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πρώτου μέρους της έρευνας, το οποίο παρουσιαζόταν στο εν λόγω σύγγραμμα, τα παιδιά που είχαν έλθει σε επαφή με το πολυτονικό παρουσίασαν υπεροχή στις οπτικοαντιληπτικές τους δεξιότητες σε σύγκρισι με τα παιδιά που ακολουθούσαν αποκλειστικά το μονοτονικό. Το δεύτερο, αδημοσίευτο ακόμα, μέρος της έρευνας, του οποίου την σύνοψι είχα την καλή τύχη να μάθω μετά από προσωπική μου επαφή με τους συγγραφείς, δείχνει και υπεροχή στις γνωσιακές λεκτικές δεξιότητες από πλευράς παιδιών που είχαν επαφή με το πολυτονικό έναντι παιδιών που δεν είχαν.
Η «Εκδίκησι των τόνων» ήταν για μένα μία ολωσδιόλου καλοδεχούμενη και ενθαρρυντική έκπληξι. Αν μη τι άλλο, ήταν οπωσδήποτε μία τολμηρή και θαρραλέα έρευνα, που φαινόταν να ανοίγη σημαντικές μελλοντικές προοπτικές. Την κοίταξα με θετικό κριτικό πνεύμα και θαύμασα την πρωτοτυπία και το σθένος της. Κι άθελά μου έκανα πάλι ένα ταξίδι πίσω στον χρόνο, για να θυμηθώ εκείνη την παγερή ασφυξία που ένοιωσα τότε που είχε μόλις καθιερωθή το μονοτονικό. Αναρωτήθηκα πως θα είχαν άραγε εξελιχθή τα πράγματα, αν μία παρόμοια έρευνα είχε γίνει τότε.
Παίρνοντας αφορμή από την «Εκδίκησι των τόνων», αποφάσισα να διερευνήσω εξονυχιστικά όλη την ιστορία σε σχέσι με την διαμάχη πολυτονικού και μονοτονικού. Η βαθιά προσήλωσί μου στην γλωσσολογική έρευνα των κινηματικών γλωσσών και στην εκπαίδευσι ανηκόων μαθητών με είχε εντελώς απορροφήσει μονόπλευρα για πάνω από είκοσι χρόνια, και ίσως γι’ αυτό δεν είχα την παραμικρήν ιδέα του τι είχε στο μεταξύ διαδραματισθή. Εμαθα για την «Δίκη των τόνων» και για την «Αντιδικία των τόνων», έψαξα για σχετική αρθρογραφία που είχε προηγηθή πριν από την μονοτονική μεταρρύθμιση κι ακόμα για αρθρογραφία σχετική με την «Εκδίκησι των τόνων». Κατάφερα, μάλιστα, να βρω και να διαβάσω στον διαδικτυακό ιστοχώρο www.polytoniko.org ωρισμένα εξαιρετικά κείμενα για το πολυτονικό, καθώς επίσης και τα Πρακτικά της συνεδριάσεως της Βουλής των Ελλήνων εκείνη την νύχτα που καθιερώθηκε το μονοτονικό πριν από είκοσι πέντε

χρόνια. Και κάθε τι νέο που ανακάλυπτα, με άφηνε πάντα με το στόμα ανοιχτό. Δεν ήξερα πια τι να πω.
Εκείνο, πάντως, που με άφησε κυριολεκτικά άναυδο, ήταν η επιπολαιότητα και η βιασύνη με την οποία ψηφίστηκε η καθιέρωσι του μονοτονικού. Πέρα από ιδεολογικά πυροτεχνήματα και αναμασήματα παλαιοτέρων απόψεων, για την γλωσσολογική εγκυρότητα των οποίων αμφιβάλλω, δεν μπόρεσα να βρω κανένα σοβαρό έρεισμα που να δικαιολογή την μονοτονική μεταρρύθμισι. Σκεφτόμουν ότι θα μπορούσε η Βουλή, και θα είχε κάθε δικαίωμα και υποχρέωσι να το κάμη, να προτείνη αρχικά την διεξαγωγή μίας ευρείας μεσοπρόθεσμης πειραματικής εμπειρικής εφαρμογής του μονοτονικού σε επιλεγμένα σχολεία, με συνακόλουθη διεπιστημονική αξιολόγησι, ώστε να είναι σε θέσι να κρίνη και να προχωρήση μετά στην μεταρρύθμισι ή όχι. Δεν είδα πουθενά κάτι τέτοιο. Εστω, είπα μέσα μου καλόπιστα, ότι πιθανώς υπήρχαν διάφοροι ηθικοί περιορισμοί για μία τέτοιου είδους έρευνα, η οποία σαφώς θα υποδήλωνε εκπαιδευτικές διακρίσεις. Γιατί, τότε, να μην είχε προηγηθή ένα δημοψήφισμα; Αν υπήρχε έντονο λαϊκό αίτημα υπέρ του μονοτονικού, με ένα δημοψήφισμα θα είχε διαπιστωθή, οπότε όλοι μας θα λογαριαζόμασταν σήμερα ισότιμα και δημοκρατικά με τις όποιες συνέπειες της μονοτονικής μεταρρυθμίσεως.
Μετά από αυτές τις διαπιστώσεις, και βλέποντας ότι υπάρχουν σήμερα πολλοί σοβαροί άνθρωποι που υποστηρίζουν το πολυτονικό, αποφάσισα εδώ και λίγους μήνες να επαναφέρω στην ζωή μου τους τόνους και τα πνεύματα. Δεν έχω την πρόθεσι να επιβάλω το πολυτονικό σε κανένα. Επιθυμία μου είναι να ξαναζήσω την γλυκιά μελωδία των λέξεων, το τραγούδι της ψυχής τους, να εξασκηθώ πάλι με το τιμόνι της οπτικής προσωδίας στην πειθαρχημένη και καθαρή αντίληψι και έκφρασι των κειμένων μου. Και να επικοινωνώ με τους ανθρώπους, όσο μπορώ, να τους παρέχω ερείσματα για να μπορούν εκείνοι να κρίνουν ελεύθερα. Εχω ήδη γράψει ένα σχετικό γλωσσολογικό δοκίμιο για το πολυτονικό στον ιστοχώρο www.polytoniko.org, όπου είναι ο χώρος κατάλληλος για τέτοια κείμενα.
Με θλίβει η στείρα αντιπαλότητα. Δεν οδηγεί πουθενά. Η «Εκδίκησι των τόνων» είναι μία αξιέπαινη προσπάθεια, που πολύ θα ευχόμουν να ευοδωθή με ανάλογη συνέχεια. Οραματίζομαι μία επίσημη ευρεία συγκριτική έρευνα πεδίου με ευθύνη από διάφορους κλάδους των γλωσσικών επιστημών, στην οποία θα μπορούσαν να συμμετάσχουν όσο το δυνατόν περισσότερα σχολεία. Γιατί δεν προτείνουν κάτι τέτοιο οι επικριτές της; Θεωρώ ότι η εν μέρει αρνητική κριτική που εισέπραξε πρόσφατα υ «Εκδίκησι των τόνων» είναι άδικη. Για να το θέσω ενδεικτικά και συγκεκριμένα, δεν θα έλεγα ποτέ ότι η αρχαία ελληνική αποτελεί «ξένη γλώσσα», οπότε τα όποια ευεργετικά αποτελέσματα της συστηματικής επαφής μικρών παιδιών με την αρχαία ελληνική θα ήταν συνυφασμένα με την εν γένει ευεργετική εκμάθησι μίας ξένης γλώσσας. Δεν μπορεί γλωσσολογικά να γίνη δεκτή η άποψι περί «ξένης γλώσσας» στην περίπτωσι των αρχαίων ελληνικών για τους Ελληνες. Η μελέτη της διαχρονικής ιστορικής πορείας της ελληνικής γλώσσας, η οποία για μεθοδολογικούς σκοπούς χωρίζεται σε φάσεις, δείχνει μία άρρηκτη εξελικτική συνέχεια. Οταν ήμουν στο σχολείο μαθητής, διδάχθηκα τα αρχαία ελληνικά επί έξι χρόνια έξι ώρες την

εβδομάδα. Θεωρώ τον εαυτό μου εξαιρετικά ευτυχή που είχα τότε όλους εκείνους τους εμπνευσμένους φιλολόγους καθηγητές να μου μεταλαμπαδεύουν την γλωσσική γνώσι, και πάντα νοιώθω ευγνωμοσύνη απέναντί τους. Είμαι, λοιπόν, σε θέσι και βιωματικά να διαπιστώνω ότι η αρχαία ελληνική γλωσσική κληρονομιά επιζεί ολοζώντανη ως τις μέρες μας.
Για να μην είμαι, όμως, δογματικός ή εγωκεντρικός, παραδέχομαι ότι είναι πιθανό το μονοτονικό να αποβαίνη ευεργετικά για κάποιους ανθρώπους που ίσως αδυνατούν ν' αφομοιώσουν ή να χρησιμοποιήσουν δημιουργικά την πολυτονική γραφή. Σε τελευταία ανάλυσι, είναι πολλοί εκείνοι που διατείνονται ότι εκφράζονται πιο ελεύθερα και αξιόπιστα με το μονοτονικό. Αυτό φαίνεται σεβαστό και δικαιολογημένο, αφού ήδη έχει διαπιστωθή ότι μεταξύ των ανθρώπων υπάρχει όντως ποικιλία μαθησιακών στρατηγικών για την κατάκτησι και τον χειρισμό της γραπτής γλώσσας εν γένει. Γιατί, λοιπόν, να μην δεχθούμε μία παράλληλη και εκατέρωθεν αποδεκτή επίσημη συνύπαρξι και των δύο συστημάτων, του πολυτονικού και του μονοτονικού; Δεν υπάρχει κανένα κώλυμα, αντίθετα μπορεί με μεγάλη βεβαιότητα να λεχθή ότι με τον καιρό κάποιο από αυτά τα δύο θα επικρατήση φυσικά και αβίαστα μέσα από την ελεύθερη γλωσσική χρήσι. Από ελεύθερους ανθρώπους, μονιασμένους σε μία συναινετική συμφιλίωσι, κι όχι αναλωμένους μέσα σε στείρες αντιπαλότητες. Ας μην ξεχνάμε ότι η γλώσσα είναι το πολυτιμότερο αγαθό όλων μας.
Και για να τελειώσω την προσωπική μου αυτήν αφήγησι, αφήνω έναν από τους πιο δεξιοτέχνες μάστορες της ελληνικής γλώσσας, τον Κωστή Παλαμά, που μου έδειξε όσο κανείς άλλος την μεγάλη αξία που έχει η αφοσιωμένη, φροντισμένη και σχολαστική επεξεργασία του γραπτού κειμένου, να υπενθυμίση με τους στίχους του κάτι μεγάλο, που νομίζω τα λέει όλα: «... *Γνώμες, καρδιές, όσοι Ελληνες, ό,τι είστε, μην ξεχνάτε, δεν είστε από τα χέρια σας μονάχα, όχι. Χρωστάτε και σε όσους ήρθαν, πέρασαν, θά 'ρθουνε, θα περάσουν. Κριτές, θα μας δικάσουν. Οι αγέννητοι, οι νεκροί...*»

(Πηγή: «ΑΡΔΗΝ» τ.67, ΝΟΕ-ΔΕΚ 2007)